

VERSLAG van de vergadering van de statencommissie Milieu, Mobiliteit en Economie van 27 oktober 2008

Aanwezig:

P.C. Pollmann (PvdA , voorzitter), mr. J.H. Ekkers (gedeputeerde), drs. W.M. de Jong (gedeputeerde), J.W. Benschop (SGP), mw.drs. U.P. Blom (PvdA), mw.drs. W.A. Bodewitz (PvdD), C.J.J. van Ee (CDA), J. Fastl (GroenLinks), ir. N.J.P. Hoefnagels (D66), mw. N.P.B. van 't Hooft (PvdA), J.F.M. Kloppenborg (GroenLinks), mw. D. Lamers-Tiecken (VVD), ir. J.E. Landman (ChristenUnie), mw. G.W. Nalis (PvdA), mr.drs. L.W. Nooteboom (VVD), ing. R. Roos (Mooi Utrecht), mw. Y. Smit (VVD), mr. J.J.J. Streefland (ChristenUnie), mw.drs. J.C.M. Versteeg (D66), mw.drs. H.D.I. Walta-Auf'm Keller (VVD)

Van Ambtelijke zijde aanwezig:

dr. R.J. Poort (adjunctgriffier), mw. W. Voorneman-Rijkers (verslag)

Afwezig:

F. Bersch (SP), J. Konijnenbelt (CDA)

---

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

2. Mededelingen en ingekomen stukken

Mededelingen

- De voorzitter deelt mede dat bericht van verhindering is ontvangen van de heren Bersch en Konijnenbelt.
- De voorzitter deelt mede dat de presentatie en discussie 1 ov-autoriteit (agendapunt 9) vervalt wegens ziekte van mevrouw Vrielink.
De heer Ekkers deelt mede wel van de gelegenheid gebruik te willen maken bij agendapunt 9 een actuele mededeling te doen over dit onderwerp.
- De voorzitter deelt mede dat het werkbezoek aan Kopenhagen als punt 8a. aan de agenda is toegevoegd.
- De voorzitter verzoekt 1 december a.s. ('s middags) te reserveren voor een werkbezoek aan het Bedrijventerrein Vianen. Nadere informatie volgt.
Mevrouw Versteeg informeert of deze bijeenkomst is afgestemd op de presentatie van het programma Cultuur en Economie in Speelklok tot Pierement van 15.30 – 16.30 uur.
De voorzitter zegt toe dat dit zal worden nagegaan.
- De voorzitter deelt mede dat de extra MME vergadering over de Pakketstudies op 24 november a.s. zal plaatsvinden bij Rijkswaterstaat. Nadere informatie volgt.

Ingekomen stukken

Cie 2008MME141 Recreatieschap Utrechtse Heuvelrug, Vallei- en Kromme Rijngebied: informatie fundamentendiscussie

Wordt voor kennisgeving aangenomen.

3. Verslag Statencommissie Milieu, Mobiliteit 2 oktober 2008

M.b.t. de tekst

Het verslag wordt conform vastgesteld.

N.a.v. de inhoud

Blz. 2, inzake busverbinding Breukelen

De heer Fastl memoreert, dat door de commissie een aantal denkrichtingen is meegegeven. Hij informeert of over de acties naar aanleiding daarvan al mededelingen kunnen worden gedaan.

Mevrouw Bodewitz informeert in aanvulling op voornoemde vraag naar de stand van zaken met betrekking tot buslijn 140.

De heer Ekkers memoreert de afspraak dat de terugkoppeling naar de commissie plaatsvindt zodra het creatieve denken leidt tot aanpassingen die te maken hebben met de implementatie van de concessie die op 14 december a.s. ingaat.

Blz. 20, inzake de mogelijke fietsverbinding tussen Nieuwegein en Houten (zgn. oost-westverbinding)

De heer Van Ee memoreert, dat Nieuwegein al enige jaren geld heeft gereserveerd voor deze fietsverbinding. Het CDA zou graag bij gelegenheid willen worden geïnformeerd over de vraag of de provincie gaat bijdragen aan die gebiedsontsluiting.

De voorzitter zegt toe dat deze vraag zal worden overgebracht aan de verantwoordelijk gedeputeerde.

4. Rondvraag

Mevrouw Versteeg vestigt de aandacht op de beantwoording van de door D66 en GroenLinks gestelde vragen over het project Randstad Urgent. De vragen zijn niet naar tevredenheid beantwoord. De verwachting was dat gedeputeerde Ekkers het boetekleed zou aantrekken, met name voor wat betreft de wijze van communiceren. In april jl. was sprake van een reactieve bijeenkomst. Er werd gelegenheid geboden vragen te stellen. PS dienen in de visie van D66 en GroenLinks echter actief te worden geïnformeerd.

In het fractievoorzitterconvent heeft de cvdK namens GS voor de eerstvolgende bespreking van Randstad Urgent (medio november) een notitie toegezegd, als basis kan dienen voor de discussie. Spreekster verzoekt gedeputeerde Ekkers deze toezegging te bevestigen.

De heer Ekkers staat op het standpunt dat een reactieve bijeenkomst niet goed is als het gaat om informatie aan PS. Hij zegt een korte notitie toe, waarin op een aantal aspecten van de samenwerking zal worden ingegaan en dat als basis kan dienen voor de discussie.

Onder verwijzing naar het verslag van de commissie MME van 1 september jl. memoreert de heer Hoefnagels dat gedeputeerde De Wilde heeft aangegeven dat wethouder De Weger van Utrecht het verzoek van de gemeente aan de provincie voor een financiële bijdrage aan de verbetering van de luchtkwaliteit vooralsnog had ingetrokken. De maatregelen zouden volgens De Weger nagenoeg kunnen worden uitgevoerd met de financiële middelen die de gemeente voor dit beleid van het Rijk heeft ontvangen.

Op vragen hierover van D66 in de gemeente Utrecht afgelopen week antwoordde De Weger, dat hij niet had aangegeven geen geld nodig te hebben van de provincie. Indien de gemeente de brief niet zo stellig heeft ingetrokken als op 1 september jl. is gezegd, is de vraag of de commissie de volgende vergadering alsnog over de inhoud van de brief kan debatteren om GS mee te kunnen geven op welke terreinen PS al dan geen mogelijkheden ziet de gemeente Utrecht financieel te ondersteunen bij de uitvoering van het Actieprogramma Luchtkwaliteit.

De heer De Jong licht toe dat wethouder De Weger een buitengewoon ambitieus Actieprogramma Luchtkwaliteit heeft ingediend. GS hebben het Utrechtse College schriftelijk te kennen gegeven dat voor een provinciale bijdrage geen middelen zijn in de Begroting en deze derhalve, desgewenst, door PS zouden moeten worden vrijgemaakt. Vorige week heeft wethouder De Weger in een overleg met spreker nogmaals een toelichting gegeven op het Actieprogramma Luchtkwaliteit. Hij heeft daarbij de visie van spreker bevestigd dat, gelet op de hoogste bedragen, in hoge mate sprake is van een mobiliteitsprogramma. Ten aanzien van die onderwerpen heeft wethouder De Weger niet de intentie voor een bijdrage in de richting van de provincie te kijken.

Wethouder De Weger heeft voorts aangegeven dat hij zich ervan bewust is wat zich in het kader van de Pakketstudies allemaal afspeelt op het vlak van de luchtkwaliteit en te kennen gegeven de resultaten daarvan rustig af te wachten.

Op de vraag van spreker of wethouder De Weger op dit moment dan toch nog iets verwacht van de provincie gaf hij aan daarop thans geen helder antwoord te kunnen geven. Hij zou nader bekijken of wellicht iets in de sfeer van bijvoorbeeld een luchtkwaliteitmeetnet zou kunnen worden gedaan waaraan zowel de provincie als de gemeente iets zouden kunnen hebben en dat dus ook zou kunnen bijdragen aan de realisatie van het Actieprogramma Luchtkwaliteit. Dat is de huidige status.

De heer Fastl citeert het volgende uit een persbericht naar aanleiding van Prinsjesdag: "De Rijksbegroting 2009 plaatst de provincie in een meer sturende rol. De komende jaren liggen er kansen bij de regionale planning van bedrijventerreinen." Spreker informeert welke concrete kansen er liggen en hoe deze zullen worden benut.

De heer Ekkers antwoordt dat het beleid is gericht op het herstructureren van oude bedrijventerreinen; er worden geen nieuwe bedrijventerreinen ontwikkeld met uitzondering van diegenen die al in het Streekplan zijn genoemd.

De heer Fastl geeft aan dat dit bekend was. Het doel van zijn vraag was kennis te vergroten. Het gaat hem om concrete voorbeelden waarmee de provincie bezig is. Er wordt vaak gewag gemaakt van het feit dat de provincie iets wil met de bedrijventerreinen; in de beleving van spreker gaat dit echter tergend langzaam.

Mevrouw Bodewitz memoreert dat in de vorige vergadering van ambtelijke zijde is aangegeven dat de buslijn, die in de plaats van buslijn 120 gaat rijden, 's avonds twee keer per uur zou rijden. Spreekster heeft schriftelijk van de heer Cornelissen vernomen dat aan hem de informatie is verstrekt dat de bus 's avonds niet twee keer per uur rijdt. De vraag is welke informatie correct is.

De heer Ekkers deelt mede het antwoord op deze vraag schuldig te moeten blijven.

Op voorstel van de voorzitter zal dit punt worden meegenomen in het kader van de opmerkingen die naar aanleiding van het verslag van 2 oktober jl. zijn gemaakt.

5. Termijnagenda

Mevrouw Bodewitz vestigt de aandacht op de groslijst m.n. op de Beleidsnota Kleine Luchtvaart. In de Begroting 2009 staat dat de Beleidsnota Kleine Luchtvaart in 2008 gereed is gekomen. Op grond hiervan kan spreekster zich voorstellen dat thans een datum kan worden vastgesteld om de Beleidsnota Kleine Luchtvaart in de commissie te bespreken. Temeer daar zij heeft begrepen dat de Beleidsnota in ieder geval voor januari a.s. gereed moet zijn, omdat de wetgeving vanaf dat moment van kracht wordt.

De heer De Jong memoreert dat het beleid voor de kleine luchtvaart naar verwachting naar de provincie zal komen. Dat is nog steeds niet 100% zeker, maar de provincie bereidt zich daarop wel voor. Op het moment dat het zeker is, zijn GS derhalve vrij snel in staat de commissie met een korte Beleidsnotitie van informatie te voorzien. Spreker kan nu echter nog niet exact aangeven op welk moment dat is.

6. Presentatie Milieu en Gezondheid

De voorzitter geeft het woord aan mevrouw Theeuwen.

Mevrouw Theeuwen gaat aan de hand van een powerpointpresentatie in op Milieu en Gezondheid. Milieu en Gezondheid is als maatschappelijk relevant thema opgenomen in het huidige PMP.

De hand-out van de presentatie is als bijlage bij het verslag gevoegd. Korthedshalve zij verwezen naar de inhoud.

Mevrouw Walta vestigt de aandacht op het staatje van de GES- en DALYS-belasting. Bepaalde onderwerpen worden verschillende keren opgevoerd met verschillende cijfers. Verzocht wordt om een nadere toelichting.

Mevrouw Theeuwen antwoordt dat het steeds om verschillende milieufactoren gaat bij dezelfde bron. Desgevraagd licht spreekster toe dat EV staat voor externe veiligheid.

Mevrouw Nalis memoreert dat maatregelen kunnen worden getroffen op bijvoorbeeld het gebied van luchtverontreiniging door wegen in meerdere- of minder mate te belasten. In het voorbeeld in de presentatie ging het met name om Rijkswegen. Spreekster staat op het standpunt dat de provincie slechts beperkte middelen heeft om daar wat aan te doen.

Mevrouw Theeuwen onderschrijft het vorenstaande. Bij de provinciale wegen is sprake van de twee na hoogste score. Spreekster licht toe, dat onder de norm gezondheidsverlies kan worden veroorzaakt door meer woningen bloot te stellen aan die belastingen.

Mevrouw Nalis verwacht dat het moeilijk blijft iets op te lossen in bestaande situaties.

Mevrouw Theeuwen licht toe dat het ging om de keuze om de ene weg te belasten om een andere weg te ontlasten. Meestal wordt gekeken naar de doorstroming en niet zozeer naar wat met de woningen daarnaast gebeurt.

Mevrouw Lamers gaat er vanuit dat de inzichten met betrekking tot de NO₂ niet zijn verkregen vanuit berekeningen maar vanuit een meting.

Mevrouw Theeuwen antwoordt dat alle luchtkwaliteit- en geluidgegevens in principe worden berekend.

De heer Landman merkt op dat het verkrijgen van inzicht de scope van het onderzoek is. Het verkregen inzicht geeft aan dat het er op een aantal gebieden slecht voorstaat met het Milieu. In de visie van de ChristenUnie moet daaruit worden geconcludeerd, dat er wat moet gebeuren. Het belangrijkste milieuprobleem, het wegverkeer met als gevolg de luchtverontreiniging, komt wederom naar voren. Een suggestie in deze is een weggedeelte hoger te belasten om een ander weggedeelte te ontlasten. PS moeten daarover besluiten. De ChristenUnie staat op het standpunt dat in dat geval sprake is van het verschuiven van het probleem. Een dergelijke oplossing staat loodrecht op hetgeen PS voorstaan, nl. een duurzaam beleid. De ChristenUnie is van mening dat het probleem op een andere wijze, bij de bron dan wel de effecten, dient te worden aangepakt.

Mevrouw Theeuwen licht toe dat het voorbeeld in de presentatie vanuit Wegen is aangedragen. Bij het belasten van een weg om een andere weg te ontlasten zou de vraag kunnen worden betrokken wat dit betekent voor de omwonenden van die twee wegen. Indien bij de te belasten weg veel meer woningen zijn dan zou het aspect van gezondheidsverlies meegenomen moeten worden in de afweging om het al dan niet te doen.

De heer Kloppenborg merkt op dat op het kaartje in de presentatie met name de Rijks- en provinciale wegen zijn aangeduid. De problemen in Utrecht en Amersfoort op het gebied van luchtkwaliteit komen met name ook van het lokale verkeer en de grotere routes door de steden heen. Alhoewel de provincie daarover niet gaat, is het wel een gemeenschappelijk probleem van gemeente en provincie. De vraag is of sprake is van afstemming tussen deze gemeenten en de provincie ter zake van informatie en beleid. Ter illustratie merkt spreker op dat het Actieprogramma Luchtkwaliteit van de stad Utrecht thans ter inzage ligt. Het lijkt net alsof de rijkswegen daarbij totaal geen rol spelen, terwijl deze ook hun effect hebben op de luchtkwaliteit. Geïnformeerd wordt hoe integraal met gegevens wordt omgegaan.

Mevrouw Theeuwen licht toe dat het merendeel van de gemeenten hun lokale bronnen op dezelfde wijze als de provincie in beeld hebben gebracht. In haar presentatie heeft spreekster alleen de Rijks- en provinciale bronnen in beeld gebracht. In geval van overlap werkt een en ander in principe allemaal versterkend op elkaar qua luchtverontreiniging of geluidbelasting. Het is de heer Kloppenburger bekend dat de stad Utrecht de gezondheidsproblemen in de afzonderlijke wijken regelmatig monitord. Geïnformeerd wordt of deze gegevens bij de analyses van de provincie worden betrokken.

Mevrouw Theeuwen antwoordt dat in algemene zin wordt gesteld dat het lastig is een rechtstreekse relatie te leggen tussen de gezondheid- en de milieubelasting omdat gezondheidklachten ook allerlei andere oorzaken kunnen hebben. In principe wordt derhalve niet naar de gezondheidklachten zelf gekeken, maar alleen naar de milieubelasting waarvan bekend is dat die gezondheidklachten veroorzaakt.

Het valt de heer Hoefnagels op dat in het staatje bij wegverkeer geen GES 4 maar wel GES 5 staat; bij industriestank wel GES 4 maar geen GES 5. Geïnformeerd wordt of bijvoorbeeld ook sprake is van GES 4 bij wegverkeer.

Mevrouw Theeuwen antwoordt dat GES 4 in de provincie nagenoeg het achtergrondniveau betreft, dat niet meer verder is uitgesplitst. Het ontbreken van bijvoorbeeld GES 5 komt doordat bij de GES-methode is getracht alle GES-klassen vergelijkbaar te maken. Daarom ontbreken soms GES-klassen bij bepaalde milieubelasting.

De heer Hoefnagels informeert naar de achtergrond van dit onderzoek.

Mevrouw Theeuwen antwoordt dat het onderzoek is verricht op grond van het Milieuprogramma. Alleen het voorbeeld van wegen belasten om andere wegen te ontlasten is vanuit Wegen aangedragen.

De heer Hoefnagels informeert of in het onderzoek rekening is gehouden met de gezondheidbeleving van mensen.

Mevrouw Theeuwen antwoordt dat – indien bedoeld wordt waar mensen echt last van hebben – hinder voor een groot deel in het onderzoek is betrokken. Er is ook gekeken naar waar mensen over klagen. Daarvoor zijn veel klachtenmeldpunten geïnventariseerd. Dat bleek echter door allerlei oorzaken geen representatief beeld op te leveren. Nu wordt met name gekeken naar de onlangs uitgevoerde peiling Milieuhinder. Voorts wordt bekeken of iets uit de GGD-enquêtes kan worden gehaald in de zin van waar hebben mensen in de provincie Utrecht nu het meeste last van.

De heer Van Ee acht het onderzoek interessant, omdat hieruit blijkt waar de pijnpunten zitten. Spreker kan zich echter voorstellen dat ook nog andere aspecten in het onderzoek kunnen worden meegenomen. Ter illustratie wijst hij op bromfietsen.

Spreker vraagt zich of het zinvol is de aan het eind van de presentatie gestelde vragen nu direct te beantwoorden. De vraag is of het onderzoek breed genoeg is om de juiste maatregelen te kunnen treffen.

Mevrouw Theeuwen licht toe dat er steeds nieuwe aspecten naar boven komen die ook belastend zijn, gezondheidseffecten veroorzaken en op basis van onderzoek maatregelen vereisen. In die zin is sprake van een dynamisch proces. Dit onderzoek is verricht op basis van de aspecten die op dat moment bekend waren.

Mevrouw Walta geeft aan voorstander te zijn van beknopte toelichtingen. Deze toelichting is zeker beknopt. Aan de commissie worden vragen voorgelegd. Het streven is erop gericht middels maatregelen bepaalde belastingen te verminderen. Om in dit kader een goede afweging te kunnen maken zal de commissie over meer achtergrondinformatie moeten

beschikken, bijvoorbeeld over inzicht in het verwachte rendement en de kosten van de mogelijke maatregelen.

De voorzitter merkt op dat de hand-out van de presentatie als bijlage bij het verslag wordt gevoegd. Overigens verwijst hij naar het PMP waarin ook het nodige aan informatie is te vinden. Spreker stelt voor dit onderwerp te agenderen voor de volgende vergadering.

De heer Roos informeert of de resultaten van het onderzoek ook zijn voorgelegd aan de GGD-en in de provincie.

Mevrouw Theeuwen antwoordt dat de GGD-en betrokken zijn geweest bij het onderzoek. De GES-methode wordt door de GGD-en gebruikt. De GGD-en staan derhalve op het standpunt dat de resultaten betrouwbaar zijn.

De heer Roos hecht eraan de visie van de GGD-en daarover te vernemen.

De voorzitter antwoordt dat aan dit verzoek tegemoet kan worden gekomen, indien deze visie beschikbaar is.

De heer Hoefnagels acht de presentatie en de toelichting daarop, mede naar aanleiding van de vragen, helder genoeg om de vragen nu te kunnen beantwoorden.

De heer Landman beschouwt de thans verstrekte informatie als een stand van zaken, een meetlat. Er wordt een nieuw PMP opgesteld. Daarin is al een aantal maatregelen opgenomen. Spreker pleit ervoor de commissie inzicht te verstrekken in het effect van de voorgestelde maatregelen in het PMP op de aantallen in het staatje dat heden is gepresenteerd. Voorts kan de ChristenUnie zich voorstellen dat de discussie over dit onderwerp wordt gecombineerd met de behandeling van het nieuwe PMP.

Mevrouw Nalis geeft aan dat de PvdA het onderwerp Milieu en Gezondheid belangrijk acht en op het standpunt staat dat het aantal gehinderden moet worden verminderd. Aan GS wordt verzocht aan te geven welke maatregelen hiertoe zouden kunnen worden getroffen.

De voorzitter merkt op dat dit terugkomt in het PMP.

Het valt mevrouw Bodewitz dat de discussie zich thans toespitst op gezondheidsaspecten. In het kader van de afweging spelen echter ook vele andere aspecten een rol. De PvdD denkt hierbij o.a. aan de vraag wat verschuiving van problemen betekent voor de natuur. Zij kan zich ook voorstellen dat wordt gekeken naar de Duurzaamheidsladder. Spreekster pleit er derhalve voor de discussie in een veel breder kader te voeren.

Het viel spreekster voorts op dat bij landbouw stankoverlast als milieufactor is genoemd. Zij informeert of ook is gekeken naar stofuitstoot vanuit de landbouw.

Mevrouw Theeuwen antwoordt dat op het moment van het onderzoek het fijnstofprobleem wel bekend was, maar nog niet in beeld. Het kon derhalve nog niet worden meegenomen.

De heer Kloppenborg acht het van belang dat, mede in het licht van de duurzaamheidsstrategie die de provincie voorstaat, op tijd wordt gezien waar mogelijke kansen liggen zodat niet achter de feiten wordt aangelopen. Hij kan zich bijvoorbeeld voorstellen dat de provincie ter zake van de PM_{2,5} erkent dat dit inmiddels een groter probleem is dan de PM₁₀ en het voortouw neemt daarnaar metingen te doen.

De voorzitter stelt, met in achtneming van het besprokene voor, de behandeling te combineren met het PMP. De behandeling van het PMP staat gepland voor het eerste kwartaal van 2009.

Mevrouw Walta kan zich vinden in het voorstel. Zij verzoekt ook de luchtkwaliteitgegevens van met name de zwaarst belaste gebieden te verstrekken.

De heer Van Ee is van mening dat de problematiek en de mogelijke oplossingen integraal moeten worden bekeken, zodat een zorgvuldige afweging kan worden gemaakt. Dit betekent dat de discussie niet alleen moet worden gekoppeld aan het PMP maar bijvoorbeeld ook aan het SMPU, de RO aspecten. Spreker is er voorstander van een aantal prioriteiten te formuleren mits duidelijk is welke consequenties het oplossen van die prioriteiten met zich meebrengen.

De heer Fastl is van mening dat thans gegevens zijn gepresenteerd, waarmee de provincie iets kan. In het verleden zijn vaak besluiten genomen zonder dat deze gegevens bekend waren en wellicht waren andere besluiten genomen indien op dat moment werd beschikt over de gegevens die nu bekend zijn. Alles kan integraal aan elkaar worden gekoppeld, maar er zullen op een gegeven moment wel knopen moeten worden doorgehakt en PS hebben altijd de mogelijkheid het beleid op ieder gewenst moment bij te stellen.

De voorzitter concludeert dat de commissie op het standpunt staat dat Milieu en Gezondheid in een veel breder kader moet worden gezien. Op zijn voorstel wordt overeengekomen dit onderwerp vooralsnog te betrekken bij de behandeling van het PMP en daarna te bekijken bij welke strategische onderwerpen de afwegingen over dit onderwerp voorts moeten worden betrokken.

Spreker bedankt mevrouw Theeuwen tot slot voor haar komst en inbreng.

7. Statenvoorstel najaarsrapportage 2008-10-29

De heer Van Ee deelt mede, dat de inhoud van de Najaarsrapportage op zich helder is. Het CDA informeert naar de bestemming van de reserve CPO.

Voorts wordt gevraagd of Veenendaal Lantor een geïsoleerd traject betreft of moet worden gezien als een begin van een aantal prioriteiten. Het CDA staat op het standpunt dat de provincie hieraan zou moeten bijdragen. In dit kader verbaast het het CDA overigens wel dat in E-prov reeds heeft gestaan dat de provincie heeft ingestemd met de herontwikkeling alvorens hierover besluitvorming heeft plaatsgevonden in PS. Verzocht wordt om een nadere toelichting.

De heer Benschop deelt mede, dat de inhoud van de onderhavige rapportage helder is. Spreker vestigt de aandacht op blz. 32 inzake Aanpassing Uitvoeringsprogramma Mobiliteitsplan. Spreker informeert naar de consequenties van de verschuivingen in de tijd gezien en naar de vrijvallende middelen als gevolg hiervan.

Mevrouw Blom onderschrijft dat sprake is van een heldere rapportage. De PvdA sluit zich aan bij de vraag van de SGP. De PvdA vraagt zich af waarom een hogere provinciale bijdrage nodig is voor het verleggen van de A2 en of dit betekent dat ook een hogere Rijksbijdrage nodig is.

Voorts plaatst zij namens de PvdA de volgende vragen en opmerkingen.

Blz. 34, inzake de gerichte tariefacties. De PvdA vindt deze passage vaag en verzoekt om een nadere toelichting.

Blz. 69, inzake project Op de fiets. De PvdA maakt zich zorgen over dit project. Ter zake van Randstad Urgent is sprake van procesversnelling, hetgeen de PvdA toejuicht. Dit zou ook het geval moeten zijn ten aanzien van de fietsprojecten. In het kader van het programma Op de fiets lijkt sprake te zijn van vertraging en overheveling van gelden.

Blz. 79, inzake project Stationsgebied Driebergen-Zeist. In de eerste plaats informeert spreekster waarom bij dit project alleen gedeputeerde Krol als portefeuillehouder wordt genoemd. Ook bij dit project wordt een vertraging geconstateerd, hetgeen financiële consequenties heeft. Verzocht wordt om nadere informatie.

De heer Kloppenborg constateert dat opnieuw sprake is van veel doorschuivingen; dat blijft een probleem bij de provincie. GroenLinks ziet het geld dat hierdoor overblijft liever besteedt. In sommige gevallen is echter ook goedkoper gewerkt, zoals bij de Blue Ports. GroenLinks pleit ervoor dat resterende geld te besteden aan uitvoering en herstructurering. Het project Nedereindse Plas (blz. 30) schuift op als gevolg van de vele grote infrastructurele werken in Midden Nederland. De vraag is of dit niet eerder had kunnen worden voorzien. GroenLinks sluit zich aan bij de vraag over het project Stationsgebied Driebergen – Zeist. Geïnformeerd wordt of in deze in 2008 nog ‘groen licht’ wordt verwacht. Er worden echter ook projecten afgerond. In dat kader verheugt het GroenLinks dat het wandelpad Kromme Rijn – Wijk bij Duurstede – Utrecht nu klaar is.

De heer Hoefnagels deelt mede dat D66 zich kan vinden in de opzet van de Najaarsrapportage. Dit wordt een goede basis geacht om te kunnen sturen op hoofdlijnen. In algemene zin pleit D66 ervoor de Begroting 2008 als extra kolom op te nemen in de Najaarsrapportage.

Ter zake van Milieu is geen sprake van verrassingen. Dit heeft te maken met de kwartaalrapportage die aan PS wordt verstrekt. D66 pleit ervoor die verantwoording ook te verstrekken op een aantal andere beleidsterreinen. In dat geval komen PS niet voor verrassingen te staan zoals de € 1,9 miljoen voor de verlegging van de A2. Uit de volgende passage over het Uitvoeringsprogramma blijkt echter weer dat € 1,9 miljoen minder wordt uitgegeven. Dit is niet duidelijk. In die zin sluit D66 zich aan bij de opmerking van de PvdA ter zake.

De projecten Op de fiets geven aan dat veel meer geld nodig is dan gepland, terwijl tegelijkertijd niet alle geplande projecten in 2008 worden afgerond. Verzocht wordt om een nadere toelichting.

Op blz. 86 staat dat de motie Ponlijn is afgerond. Spreker memoreert dat de gedeputeerde in deze heeft toegezegd te zullen blijven doorgaan.

Mevrouw Lamers deelt mede dat de VVD in eerste termijn geen aanvullende vragen heeft.

De heer De Jong zet uiteen dat in zijn visie duidelijk wordt aangegeven dat Veenendaal Lantor wordt afgehandeld. Er is nog een aantal andere projecten waaraan wordt gewerkt. Het is niet de intentie van GS met een reeks aan activiteiten via slinkse wegen te proberen oplossingen te vinden. Getracht wordt dit zo open en transparant mogelijk te doen. Vandaar dat ook duidelijk wordt toegelicht hoe het met Veenendaal Lantor zit. GS zijn ook door PS opgeroepen hier in positieve zin aan mee te werken. Met betrekking tot de besluitvorming licht spreker toe dat door GS een besluit is genomen onder voorbehoud van instemming door PS. Middels deze Najaarsrapportage willen GS deze instemming van PS verkrijgen. Met betrekking tot het collectief particulier opdrachtgeverschap licht spreker toe dat PS in hun laatste vergadering hebben besloten in te stemmen met de verhoging van dat bedrag. Dat is in de Najaarsrapportage verwerkt. Nadrukkelijk is aangegeven dat de extra middelen van Rijksweg voor het CPO op dezelfde manier zullen worden besteed als de middelen die de provincie zelf had voorzien. Daardoor zullen meer projecten van hetzelfde soort kunnen worden uitgevoerd dan oorspronkelijk gepland.

De vertraging van het project Nedereindse Plas was wellicht te voorzien. Spreker kan niet overzien of de desbetreffende uitvoerders in hun planning wel goed omgaan met de vragen die op hen afkomen ten aanzien van geschikte grond. Het is zoals het is. Dit wordt nu aangegeven als een vertragingsfactor en spreker acht dit reëel. Duidelijk is dat het project doorgaat, weliswaar iets vertraagd, maar nog steeds volgens plan.

De heer Ekkers zegt toe de vraag over de verschuivingen te zullen beantwoorden in het verslag.

De provincie heeft bijgedragen aan het verleggen van de A2 in verband met de inpassing voor het Milieu. De inflatie was daarin niet meegenomen. Dat is het bedrag dat thans wordt genoemd.

De vertragingen in het kader van het project Op de fiets zijn met name het gevolg van overleg dat moest worden gevoerd met betrokken partijen.

Het project Wandelpaden is afgerond. De provincie heeft daarmee in de afgelopen jaren meer dan 1000 km wandelpaden gerealiseerd.

Ter zake van Stationsgebied Driebergen – Zeist licht spreker toe dat de herinrichting onder de portefeuille van gedeputeerde Krol valt. Spreker is verantwoordelijk voor de afwikkeling van het OV. Hij memoreert dat sprake was van een aantal modellen. Inmiddels lijkt het erop dat overeenstemming kan worden bereikt over één model. Zodra dat het geval is, komt spreker hierop terug in de commissie. Spreker hoopt dat nog dit jaar tot één gedragen model zal worden gekomen en dat ‘groen licht’ kan worden gegeven.

De Blue Ports lopen goed.

De tariefacties zijn in GS besproken; de commissie zal hiervan binnenkort in kennis worden gesteld. De tariefacties voor het OV, die er met name op zijn gericht mensen uit de auto te krijgen, zijn in beginsel tijdelijk. Indien echter blijkt dat het nodig is een actie langer voort te zetten, zal hiertoe zondermeer worden besloten.

Mevrouw Lamers deelt mede dat de VVD voor het overige op dit onderwerp zal terugkomen in de commissie BEM en PS.

De heer Van Ee maakt van deze gelegenheid gebruik op te merken dat de vergadering slecht is te volgen omdat sommige sprekers slecht zijn te verstaan. Spreker vraagt hiervoor aandacht. De heer Ekkers sluit zich aan bij deze opmerking.

De voorzitter zegt toe dat van deze klacht werk zal worden gemaakt.

De heer Hoefnagels informeert waarom de kosten van sommige, vertraagde, projecten Op de fiets veel hoger uitkomen dan gepland.

Voorts memoreert spreker zijn vraag over de € 1,9 miljoen ten behoeve van het verleggen van de A2 terwijl in de volgende passage staat dat € 1,9 miljoen minder wordt besteed.

Geïnfomeerd wordt of dit dezelfde € 1,9 miljoen is die uit de BDU pot komt en zo ja, waarom.

Van ambtelijke zijde wordt bevestigd dat het dezelfde € 1,9 miljoen betreft die uit de BDU komt. Dit heeft o.a. te maken met de afspraken die daarover zijn gemaakt met het BRU. Voor de provincie is het handiger dit uit het BDU te financieren, ook in de verantwoording naar het Rijk.

De heer Hoefnagels memoreert dat eerder over de BDU is gesproken en in die discussie bleek dat er weinig budget beschikbaar was voor allerlei verzoeken vanuit de gemeenten. In die zin bevreedt het spreker dat nu ineens € 1,9 miljoen wordt onttrokken uit het BDU voor de A2 terwijl dit ook zou kunnen worden gefinancierd uit de post grote wegenwerken.

De heer Ekkers licht toe, dat in het verleden afspraken zijn gemaakt zuinig om te gaan met de BDU om daarmee te sparen voor het oplossen van de Pakketstudies, de ring en de driehoek. De A2 vervult een belangrijke functie bij de afwikkeling van dat verkeer. In die zin staat spreker op het standpunt dat sprake is van een goede besteding. Spreker bevestigt dat sommige projecten van Op de fiets duurder zijn geworden. Sommige vertragingen hebben geleid tot een prijsverhoging.

De voorzitter sluit de discussie over de Najaarsrapportage 2008 met de conclusie dat dit onderwerp terugkomt in PS.

8. Statenvoorstel programmabegroting 2009

De heer Fastl plaatst namens GroenLinks de volgende vragen en opmerkingen.

Programmanummer 6, Economische zaken en recreatie

Blz. 42, verbetering kwaliteit vestigingsklimaat. Geïnformeerd wordt of al bekend is welke twee pilots in 2009 verder zullen worden uitgewerkt in het kader van het programma Herstructurering plus en of dit bedrijventerreinen betreffen die door de desbetreffende gemeente zijn aangedragen of door de provincie zelf zijn aangewezen.

Programmanummer 7, Mobiliteit

Blz. 47, gerichte tariefacties OV. Vanuit de vorige tariefsacties is nog geld over. GroenLinks pleit ervoor dat ook voor de gerichte tariefacties in te zetten.

Blz. 47, bereikbaarheid binnensteden en transferia. Ook hiervoor blijken financiële middelen over te zijn. GroenLinks pleit ervoor dit in te zetten voor Breukelen.

Blz. 47, onderzoek realisatie Blue Ports. Voor de Blue Ports is tevens geld over.

Geïnformeerd wordt naar de stand van zaken met betrekking tot de ontwikkeling van 't Klooster.

Mevrouw Bodewitz merkt op dat duurzaamheid wederom het hoofdthema van het Coalitieakkoord is. Dat gaf de PvdD de hoop dat duurzaamheid zich ook zou vertalen in de Begroting 2009. Zij stelt vast dat € 590 miljoen aan uitgaven zijn begroot, hetgeen betekent dat ca € 127 miljoen aan het vermogen is onttrokken. De begrote uitgave van € 27 miljoen voor duurzaamheid en milieu acht de PvdD relatief gezien dan zeer laag.

Spreekster plaatst namens de PvdD vervolgens de volgende vragen en opmerkingen.

Programma 4, Duurzaamheid en Milieu

Blz. 32, bodem en landbouw. De provincie streeft naar duurzame landbouw door de boeren provinciebreed te ondersteunen bij het tijdig voldoen aan de wettelijke bedrijfsnormen. Het komt bij de PvdD tegenstrijdig over dat enerzijds veel geld wordt gestoken in het stimuleren van duurzame landbouw en anderzijds nog steeds uitbreiding van bio-industrie wordt toegestaan en zelfs gestimuleerd. Verzocht wordt om een reactie.

Blz. 35, tabel 3. Voor 2009 staat geen bedrag genoemd bij subsidiëring natuur- en milieueducatie. Spreekster neemt aan dat sprake is van een verschuiving van bedragen, omdat er inmiddels wel een programma is vastgesteld waarbij natuur- en milieueducatie een rol gaat spelen. Spreekster meent zich te herinneren dat het om een bedrag van ca € 50.000 gaat.

Geïnformeerd wordt waar dit bedrag in de begroting kan worden teruggevonden.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen. Aangegeven worden dat een onderzoek plaatsvindt naar de effecten van het ecologische wegbermbeheer op basis van de Flora- en Faunawet.

Geïnformeerd wordt of PS van de resultaten van dit onderzoek op de hoogte zal worden gesteld. Wellicht dat deze vraag in RGW moet worden gesteld.

De heer Hoefnagels plaatst namens D66 de volgende vragen en opmerkingen.

Programmanummer 4, Economische zaken en recreatie.

D66 vraagt zich af of het Economie Programma goed kan worden beoordeeld. Om op hoofdlijnen te kunnen sturen mist D66 een goede indicator op het gebied van innovatie.

Programmanummer 7, Mobiliteit.

Spreker vestigt de aandacht op de beleidsmatige accentverschillen naar aanleiding van het Coalitieakkoord. De tekst van het Coalitieakkoord is toegevoegd. Geïnformeerd wordt hoe hier nu verder mee zal worden omgegaan.

Gepleit wordt voor een nadere toelichting in deze commissie ten aanzien van de passage: "Voor mobiliteit is uitgangspunt het in beweging brengen van de verkeerstromen in de meest brede zin. De Pakketstudies worden beoordeeld op basis van doorstroming. De vorm van vervoer en het ruimtelijk aspect zijn daarbij een afgeleide." Voor de pakketstudies is bijvoorbeeld een beoordelingskader afgesproken. Daarin staan in de visie van D66 een aantal andere zaken dan thans voorligt. Geïnformeerd wordt of de Pakketstudies nog steeds aan het beoordelingskader zullen worden getoetst.

D66 sluit zich aan bij de opmerking van GroenLinks over de tariefacties.

Met betrekking tot de Blue Ports pleit D66 ervoor het overschot van 2008 door te zetten in 2009, eventueel ter stimulering van een Uitvoeringsprogramma.

Voorts pleit D66 ervoor het goederenvervoer over water een Randstedelijk programma te maken en als nieuw project op te nemen in Randstad Urgent.

Tot slot pleit D66 ervoor de in het kader van de Najaarsrapportage aangegeven projecten uit Op de fiets in 2009 af te ronden binnen het kader van het project Op de fiets en niet als losse projecten door te zetten. Wellicht dat aan het project Op de fiets op een gegeven moment ook weer projecten kunnen worden toegevoegd.

Bijlage 7.2, tabel financiële speelruimte (blz. 228). Op basis van die paragraaf zal PS de Begroting moeten gaan sturen. Spreker merkt op dat deze tabel naast onjuistheden ook onduidelijkheden bevat. Een optelling van de cijfers in de bijlage bij deze bijlage leveren niet de bedragen op die in deze tabel worden weergegeven. Daarnaast staan in deze tabel onjuiste percentages genoemd. Ter illustratie Fiets, de 8 miljoen zou 32% van 32 miljoen zijn. D66 pleit ervoor dat GS voor de behandeling in PS een notitie levert waarin de juiste cijfers staan met betrekking tot SMPU+, zoals hier opgenomen in tabel 1, en dat ook een uitleg wordt gegeven hoe vanuit de bijlage bij dit document gekomen wordt tot deze tabel.

D66 vraagt zich overigens wel af wat de vooruitzichten voor het SMPU zijn. Indien hij deze tabel bekijkt heeft tot en met 2008 € 98 miljoen van de € 135 miljoen betrekking op Wegennetwerk Auto. Wat nog openstaat is € 125 miljoen tot 2020 waarvan slechts € 30 miljoen auto. Verzocht wordt om een nadere toelichting.

De heer Roos informeert of het mogelijk is bij de programmanummers de vakcommissie te benoemen.

Vervolgens informeert spreker uit oogpunt van de slogan 'Samen maken we Utrecht mooier' of bij het opstellen van deze Begroting de VNG afdeling Utrecht is betrokken.

Wat zich nu afspeelt mondiaal en ook in Nederland als gevolg van de kredietcrisis betekent dat op een drempel van een nieuwe tijd wordt gestaan. Die drempel van de nieuwe tijd zal zich naar spreker vreest ook uiten in een aanzienlijke vermindering van de budgetten van de provincie. Dat betekent dat nu creatief en slagvaardig zaken zullen moeten worden gedaan die echt een toegevoegde waarde hebben in deze provincie. Daar zal niet al te lang mee moeten gewacht in de zin van beslagleggingen in de Meerjarenraming.

Op het gebied van mobiliteit kent de provincie een aantal grote, degelijke projecten. Het kenmerk is, dat het lange termijn projecten zijn. Omdat mobiliteit in deze provincie juist een van de grootste problemen is, denkt Mooi Utrecht dat de provincie wat kortere slagen zou moeten maken. In dat verband valt op dat op dit moment alles is geënt op de verkeer- en vervoerssystemen gericht op station en spoor, op de bereikbaarheid van de grote

binnensteden. Mooi Utrecht heeft het gevoel dat de achterlanden daarbij wat in het gedrang dreigen te komen. Geïnformeerd wordt of GS bereid zijn projecten te starten die gericht zijn op intensivering van het OV tussen de dorpen en de steden. Het behoeft geen toelichting dat de druk op de secundaire wegen aanzienlijk toeneemt en dat door een goed en intensief OV-net daar wellicht een belangrijke vermindering kan plaatsvinden.

Uit oogpunt van creativiteit informeert Mooi Utrecht of GS bereid zijn een project te starten om te onderzoeken of bijvoorbeeld forenzenvervoer over het Amsterdam-Rijnkanaal tot de mogelijkheden behoort. Mooi Utrecht denkt hierbij aan vervoer van forenzen richting Utrecht, Nieuwegein, Houten.

Met betrekking tot het Evenementenbeleid (blz. 138) verheugt het Mooi Utrecht dat de provincie wil investeren in een actief evenementenbeleid. Dat is uitstekend voor de economie. Geïnformeerd wordt of ook rekening wordt gehouden en indien nodig geïnvesteerd in het betrekken van de hulpdiensten voor het managen van al die evenementen.

Mevrouw Blom deelt mede dat de PvdA zich aansluit bij de vragen over de tariefacties, het beoordelingskader Pakketstudies en de tabel op blz. 228.

De PvdA pleit ervoor in de Begroting een onderscheid te maken tussen de Rijks- en provinciale bijdragen. Dat kan bijvoorbeeld worden opgelost door bij de hoofdtekst bij programmanummer 7 daarover een stukje op te nemen. Bij bijvoorbeeld de Pakketstudies staan nu alleen maar kwalitatieve informatie. In een Begroting verwacht de PvdA daarbij ook bedragen.

In het kader van de beleidsmatige accentverschillen wordt tot 2020 € 8,5 miljoen in de Begroting opgenomen voor de Pakketstudies. De PvdA vindt vervolgens niet in de Begroting terug waar die € 8,5 miljoen vandaan moet komen. Verzocht wordt om een nadere toelichting.

De heer Van Ee zet uiteen dat de meeste vragen en opmerkingen zijn gemaakt.

Zoals bekend is het CDA voorstander van 1 vervoersautoriteit. Het CDA kan zich voorstellen dat in de Begroting een post wordt opgenomen om tot 1 vervoersautoriteit te kunnen komen. Geïnformeerd wordt of hierover nadere informatie kan worden verstrekt. Tevens informeert spreker of duidelijkheid kan worden gegeven over de vraag waar de primaat van de verantwoordelijkheid van de ene vervoersautoriteit wordt gelegd.

De heer Benschop vestigt de aandacht op programmanummer 7 (blz. 46). Daarin staat dat de provincie voorstaat de veiligheid van het verkeer te verbeteren voor gebruikers maar ook voor omwonenden. De provincie wil een aantrekkelijker leefomgeving creëren, ook in de kleinere dorpen en kernen. Gesproken wordt van vermindering van verkeershinder, sociale leefkwaliteit, tegengaan van lucht- en geluidhinder. In dat kader pleit de SGP voor aandacht voor rond- en randwegen met name op de Heuvelrug. In het kader van de Najaarsrapportage heeft de SGP gevraagd naar verschuivingen in de tijd dan wel vrijvallende middelen bij het Uitvoeringsprogramma Mobiliteitsplan. Wellicht kunnen met de vrijvallende middelen ter zake van Veenendaal de suggestie van de SGP met betrekking tot de rond- en randwegen worden bekostigd.

De heer Landman plaatst namens de ChristenUnie de volgende vragen en opmerkingen.

Programmanummer 4, Duurzaamheid en Milieu

Het verheugt de ChristenUnie dat uit de Begroting blijkt dat duurzaamheid de centrale spil blijft van het Milieubeleid. Duurzaamheid op zich zegt echter niks; duurzaam handelen heeft een drive nodig. Voor de ChristenUnie is die drive het rentmeesterschap.

Energie/aardgas. De doelstelling is in 2009 acht aardgasstations te realiseren. In 2008 zijn er 4 gepland. De ChristenUnie heeft vernomen dat een en ander niet zo vlot loopt als verwacht. Geïnformeerd wordt naar de stand van zaken en de haalbaarheid.

Actieplan Duurzaamheid. Aangegeven wordt dat het Duurzaamheidsbeleid zich meer dan voorheen concreet zal richten op de gevolgen van de klimaatverandering. Geïnformeerd wordt wat hieronder wordt verstaan.

Tabel 2, inzake totalen van de baten en lasten van het reguliere Milieubeleid. Over de jaren heen bedraagt de centrale overhead globaal 20% van de totale lasten van het Milieubeleid. De ChristenUnie acht dit percentage erg hoog. Geïnformeerd wordt naar de oorzaak.

De heer De Jong zet uiteen dat duurzaamheid niet alleen terug te vinden is in de directe kostenposten die met Milieu en Duurzaamheid te maken hebben. Er zijn vele andere Begrotingsposten die ook sterk door de noemer duurzaamheid worden beïnvloed zoals o.a. de uitgaven op het gebied van aankoop van natuurterreinen, OV, fietsplannen, binnenstedelijk bouwen.

Ter zake van de landbouw geeft de provincie duidelijk aan dat op zijn minst aan de wettelijke milieu-, duurzaamheid- en dierenwelzijnnormen moet worden voldaan. De provincie helpt de landbouw om daaraan te voldoen. Daarnaast heeft de provincie ambities die zij stimuleren o.a. op het gebied van Klimaat, Duurzaamheid, Biologische landbouw. Daarvoor wordt ook geld uitgetrokken. De provincie kan echter niets verplichten.

Spreker onderschrijft dat de cijferopstelling ten aanzien van de post natuur en milieueducatie ongelukkig is. Het lijkt alsof dit uit de Begroting verdwijnt. Natuur- en milieueducatie valt echter onder de Begrotingspost structurele milieutaken en de uitgaven worden gewoon doorgezet met name via IVN.

De vraag met betrekking tot de resultaten van het onderzoek ecologisch bermbeheer valt onder de portefeuille van gedeputeerde Krol.

Dat het realiseren van de aardgasstations een lastige kwestie betreft is genoegzaam bekend. Enerzijds dienen voldoende gebruikers te worden verkregen om de aardgasstations te kunnen ondersteunen; anderzijds moeten voldoende vulpunten worden verkregen om gebruikers te ondersteunen. Getracht wordt dit probleem thans van twee kanten te benaderen. Enerzijds middels het stimuleren en subsidiëren van vulpunten; dat loopt, maar nog niet zo snel als de provincie zou willen. Anderzijds bevorderen dat het gebruik van aardgas voor mobiliteit voortgang boekt. De provincie geeft o.a. het goede voorbeeld door haar wagenpark gedeeltelijk op aardgas te laten overschakelen; ook de stad Utrecht is daarmee fors bezig. Met de zin dat het duurzaamheidsprogramma zich meer dan voorheen concreet zal richten op de gevolgen van de klimaatverandering wordt bedoeld dat in het kader van de kostenafweging goed moet worden gekeken waar de middelen het meest effectief kunnen worden ingezet. Soms kan het zijn dat in bepaalde opzichten beter wat meer aandacht kan worden besteed aan adaptatie en in andere gevallen aan mitigatie. De aanpak van de adaptatie is meer de core business van de provincie; de aanpak van de mitigatie zal met vele andere partijen moeten gebeuren.

De ervaring en kerngetallen leren dat bij het uitgeven van geld middels subsidie- en stimuleringsprogramma's altijd inzet van menskracht nodig is om dat mogelijk te maken. Dat is de overhead; 20% is in dat kader een reëel getal.

De heer Ekkers zet uiteen dat de pilots ter zake van het programma Herstructurering plus plaatsvindt op bedrijventerreinen in De Ronde Venen en Vianen.

Over de tariefacties is al gesproken. Spreker licht toe dat inkomsten uit boetes in het kader van het OV weer in het OV worden geïnvesteerd. Alle middelen die in het OV worden

gestoken en bijvoorbeeld niet worden uitgegeven vloeien terug in de post OV, zodat ze voor andere zaken in het OV kunnen worden ingezet.

De planologische stand van zaken met betrekking tot 't Klooster valt onder de portefeuille van gedeputeerde Krol. Van belang is dat de provincie graag in Nieuwegein een Blue Port wil creëren.

Binnen afzienbare tijd zal overleg worden gevoerd met de nieuwe directeur van de TFI over de aanpak. Het lijkt spreker goed als in dat kader ook over de indicator wordt gesproken. Het beoordelingskader Pakketstudies is vastgesteld en blijft als zodanig ook gehandhaafd. GOVERA houdt zich bezig met het goederenvervoer in de Randstad, ook over water. Spreker zegt niet toe het goederenvervoer over water direct op te nemen in het programma Randstad Urgent, maar hij is wel bereid dit onderwerp in te brengen in het GOVERA overleg in december om te bezien of de provincie wat meer zou kunnen met het goederenvervoer over water en zo ja op welke wijze.

Spreker onderschrijft dat de projecten Op de fiets moeten worden doorgezet. Dat gebeurt ook. Spreker onderschrijft voorts dat de berekening op blz. 228 niet klopt. Dit zal nader worden toegelicht.

Voorts wordt onderschreven dat een aantal korte slagen moet worden gemaakt met mobiliteit. In de Pakketstudies wordt een aantal zaken tegen elkaar afgewogen. In dit kader wijst spreker overigens op de 'no-regret'-maatregelen, die zondermeer zullen worden uitgevoerd.

De provincie zal op enig moment moeten inspelen op de economische recessie. Het is moeilijk te voorspellen hoe daarmee zal moeten worden omgegaan, maar duidelijk is dat de provincie bereid moet zijn de agenda's aan te passen aan de situatie die zich op dat moment voordoet. Dat kan een intensivering van het OV met zich meebrengen. Hierbij zij echter wel opgemerkt, dat het spoor niet veel intensiveringmogelijkheden meer heeft.

Spreker neemt de suggestie met betrekking tot forenzenvervoer over het Amsterdam-Rijnkanaal mee.

Bij grootschalige evenementen wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de hulpdiensten. Onderschreven wordt dat aandacht voor rond- en randwegen van belang is. Op het moment dat zichtbaar is dat mensen problemen hebben met hun gezondheid of verkeer, moet getracht worden een oplossing te vinden. Soms moeten voor bereikbaarheid en economische vooruitgang offers worden gebracht. Aan de andere kant is de vraag hoe daarmee wordt omgegaan. Rand- en rondwegen kunnen dan heel belangrijk zijn in het kader van het garanderen van de bereikbaarheid om de dorpen heen. Indien financiële middelen vrijkomen omdat andere processen geen doorgang vinden of goedkoper zijn, kunnen ze daarvoor ook worden ingezet. Dat vereist wel een nadere afweging.

De € 8,5 miljoen zit in de Begroting; deze vraag dient echter te worden gesteld in de commissie BEM.

De voorzitter geeft aan dat de vraag van het CDA over 1 vervoersautoriteit zal worden meegenomen bij agendapunt 9.

De heer Fastl memoreert te hebben aangegeven dat geld overblijft ter zake van de bereikbaarheid van binnensteden en transferia. In het kader van het stationsgebied Driebergen – Zeist resteert ook budget en kan bekeken worden in hoeverre het transferium aldaar zo volmaakt mogelijk kan worden ingericht.

Mevrouw Bodewitz onderschrijft dat duurzaamheid ook in vele andere beleidsterreinen naar voren komt. Bij de PvdD leeft echter nog steeds, evenals vorig jaar, de vraag wat precies extra is uitgetrokken voor duurzaamheid sinds dit onderwerp een dergelijk prominente plek heeft gekregen in het Coalitieakkoord. Toegezegd was dat getracht zou worden dit in de Begroting

2009 een duidelijkere plek te geven. Zij pleit in deze voor een vergelijking met de vorige Collegeperiode.

Spreekster onderschrijft in het kader van de landbouw dat het niet mogelijk is in de zin van bedrijfsvoering verplichtingen op te leggen. De provincie kan echter wel middels het RO-instrumentarium besluiten beperkingen te stellen aan de uitbreiding. Er zijn andere provincies die in deze wel maatregelen hebben genomen.

De heer Hoefnagels memoreert dat in de Najaarsrapportage staat dat onderzocht moet worden of er een vervolg of verlenging komt van het programma Op de fiets. Geinformeerd wordt of het project Op de fiets in 2009 door zal lopen.

De heer Roos memoreert zijn vraag over de VNG afdeling Utrecht.

De heer Ekkers antwoordt dat deze vraag in de commissie BEM dient te worden gesteld. Voor de beleidsvelden die op deze commissie betrekking hebben is het antwoord dat de VNG afdeling Utrecht niet is betrokken bij het opstellen van deze Begroting. GS stellen de Begroting op ten behoeve van PS.

Naar aanleiding van een desbetreffende opmerking van de heer Roos licht de voorzitter toe dat het niet de gewoonte is van de provincie de Begroting op te stellen in overleg met de gemeenten dan wel met de VNG afdeling Utrecht.

De heer Roos pleit voor een bezinning in deze.

De voorzitter geeft aan dat die suggestie in de commissie BEM naar voren dient te worden gebracht.

De heer Roos vervolgt dat Mooi Utrecht verheugt is over de toezegging het forenzenvervoer over het Amsterdam-Rijnkanaal en de intensivering van het OV in de achterlanden nader te bestuderen. Ten aanzien van het laatste doelde spreker overigens vooral op bus- en niet zozeer op treinverbindingen.

Mevrouw Blom memoreert haar verzoek met betrekking tot een onderscheid tussen Rijks- en provinciale bijdragen.

De heer Benschop merkt op dat GS de oplossing van rond- en randwegen vooral betrekken op de bereikbaarheid. Spreker doelde echter met name ook op het leefklimaat in de dorpen en kernen.

De heer De Jong merkt op dat lastig is aan te geven wat in zijn totaliteit extra is uitgegeven aan duurzaamheid. In de Begroting is ten opzichte van de vorige Collegeperiode € 20 miljoen extra uitgetrokken voor Duurzaamheid. Daarnaast is het echter zo dat duurzaamheid op vele plekken in de Begroting zijn doorwerking heeft, hetgeen niet direct 1-op-1 kan worden gekwantificeerd. Binnen allerlei begrotingsposten is het accent naar duurzaamheid verlegd. Daarbij is het mogelijk dat het extra geld kost of niet; het is zelfs mogelijk dat het minder geld kost en toch meer duurzaam is. Daarmee is de vraag van de PvdD niet echt naar tevredenheid te beantwoorden. Spreker geeft in overweging GS op hun daden te beoordelen.

De vraag met betrekking tot het inzetten van RO-instrumentarium in het kader van de landbouw dient in de commissie RGW te worden gesteld.

De heer Ekkers memoreert dat in de Begroting geld is opgenomen voor transferia. Dat is bedoeld ervoor te zorgen dat de steden niet overbelast raken. Tariefacties OV helpen daarbij ook.

Spreker is van mening dat een vervolg moet komen op het programma Op de fiets als het gaat om het afronden van een aantal projecten. GS zullen zich nader moeten buigen over de vraag of dit in de lijn wordt gezet dan wel in een afzonderlijke organisatie.

Spreker zegt toe PS een overzicht te zullen verstrekken ten aanzien van de Rijks- dan wel provinciale bijdragen.

De voorzitter sluit hiermee de discussie over de behandeling van de Programmabegroting 2009 af.

8. Studiereis naar Kopenhagen

De heer Fastl memoreert dat GroenLinks om principiële redenen heeft voorgesteld te kiezen voor een andere vervoersmodaliteit dan het vliegtuig.

Spreker geeft aan dat er verwarring is ontstaan over wie de inhoud van het programma bepaalt. In zijn visie bepalen PS het programma. Wellicht dat PS daarin iets te afwachtend zijn geweest.

Met betrekking tot het programma heeft GroenLinks zich enigszins verbaasd over de doelen van het werkbezoek. Het eerste doel, dat veelal het primaire doel is, is het creëren van voldoende tijd en een inspirerende omgeving om de inhoud van de Pakketstudies toe te lichten. De vraag is waarom dat in Kopenhagen moet gebeuren, mede gelet op het feit dat niet alle partijen deelnemen aan het werkbezoek en daardoor niet op dezelfde manier de discussie kunnen aangaan over de Pakketstudies.

De voorzitter merkt op dat hij uit het programma niet opmaakt dat naar Kopenhagen wordt afgereisd om de Pakketstudies uitgelegd te krijgen. Er zal daar een toelichting worden gegeven, hetgeen eveneens het geval zal zijn in de extra vergadering van de commissie MME op 24 november a.s. Daarnaast hecht spreker eraan op te merken dat door deze commissie is opgedragen in de vorm van een werkbezoek te kijken naar een situatie die vergelijkbaar is met Utrecht. Die is gevonden in Kopenhagen.

De heer Fastl pleit ervoor dat die partijen die niet deelnemen aan het werkbezoek ook ruim voor 24 november a.s. de beschikking krijgen over alle informatie die in Kopenhagen wordt verstrekt. Los van het vorenstaande verbaast GroenLinks zich erover dat een bezoek aan de Oresundbrug als zinvol wordt gezien voor een regio als Utrecht.

Mevrouw Blom memoreert dat ook de PvdA vragen heeft gesteld en bezwaren heeft geuit ten aanzien van dit werkbezoek. Spreekster memoreert dat de PvdA al ruim een jaar geleden in algemene zin heeft aangegeven dat wat de PvdA betreft werkbezoeken niet zo ver weg behoeven te zijn. Het kost tijd, geld van belastingbetalers en er wordt een kanttekening geplaatst bij de meerwaarde.

De heer Hoefnagels deelt mede dat D66, zoals bekend, ook grote bezwaren had tegen de gang van zaken rondom het werkbezoek aan Kopenhagen. Inhoudelijk ziet D66 de vergelijking met de stad Utrecht niet. Uiteindelijk heeft D66 echter toch ingestemd met het bezoek.

D66 sluit zich aan bij de vraag van GroenLinks of diegenen die niet aan het werkbezoek deelnemen inhoudelijk informatie gaan missen. Inmiddels is door de voorzitter toegezegd dat aan iedereen dezelfde informatie zal worden verstrekt. D66 kan zich ook voorstellen dat van de discussies die in Kopenhagen worden gevoerd goede verslagen worden gemaakt.

D66 zal zich in het fractievoorzitterconvent sterk maken voortaan eerst in de commissie over het nut en de noodzaak van een werkbezoek te spreken.

Gelet op het feit dat een aantal partijen niet deelneemt aan het werkbezoek aan Kopenhagen en enkele specifieke Nederlandse aspecten daar niet aan de orde komt, stelt D66 voor in aanvulling op het werkbezoek nog een eendaags programma in Nederland te organiseren,

waarin meer lokale onderwerpen aan de orde komen. Ter illustratie wordt gewezen op Hoevelaken, Overvecht, Amelisweerd, Leidsche Rijn en keuzes die in dit soort situaties bijvoorbeeld in Eindhoven, Amsterdam of Den Haag worden gemaakt.

Mevrouw Bodewitz deelt mede dat de PvdD een van de partijen is die, om verschillende redenen, heeft besloten niet deel te nemen aan het werkbezoek. Een belangrijke reden is duurzaamheid; een andere reden is dat voor de PvdD nog sterk de vraag blijft wat de meerwaarde van dit programma is in het kader van de Pakketstudies. Voor de PvdD spelen ook de kosten een rol. De PvdD kan zich voorstellen dat, indien sprake is van een duidelijke voorbeeldfunctie in het buitenland, afgewogen kan worden mensen vanuit het buitenland uit te nodigen in Nederland een presentatie te komen geven. Dat scheelt enorm in de kosten en het is ook een duurzamere oplossing.

De PvdD is benieuwd naar de ervaringen die met het werkbezoek aan Kopenhagen zullen worden opgedaan.

Spreekster was zelf niet bij het fractievoorzitterconvent aanwezig. De PvdD zou zeker tegen het werkbezoek hebben gestemd. De PvdD is het eens met D66 dat voortaan eerst in de commissie dient te worden gesproken over het nut en de noodzaak van een werkbezoek. Dat heeft het fractievoorzitterconvent overigens zelf ook al aangegeven.

De heer Benschop sluit zich aan bij het betoog van D66 over de procedure om tot een werkbezoek te besluiten. De SGP is de andere partij, die niet deelneemt aan het werkbezoek. Dat heeft vooral te maken met het feit dat daarvoor geen tijd kan worden vrijgemaakt.

Mevrouw Blom steunt het voorstel van D66 ten aanzien van een eendaags programma in Nederland, waarin meer lokale onderwerpen aan de orde komen. Zij kan zich voorstellen dat hierbij ook de 'no-regret'-maatregelen worden betrokken, omdat voor deze maatregelen op onderdelen behoorlijke ingrepen nodig zullen zijn in landschap en omgeving.

De voorzitter deelt mede dat het werkbezoek aan Kopenhagen doorgaat. De suggestie van D66 over vergelijkbare situaties in Nederland zal worden meegenomen; deze situaties kunnen in ieder geval op 24 november a.s. de revue passeren. Van de discussies in Kopenhagen worden verslagen gemaakt. De verslagen worden aan alle leden van de commissie verstrekt, zodat iedereen bij discussie over de Pakketstudies op 24 november a.s. over dezelfde informatie beschikt.

9. Presentatie en discussie 1 ov-autoriteit

De voorzitter memoreert dat de presentatie wordt doorgeschoven naar de volgende vergadering. De heer Ekkers heeft te kennen gegeven van deze gelegenheid gebruik te willen maken een actuele mededeling te doen over dit onderwerp. Voorts memoreert spreker de vraag die het CDA ter zake heeft gesteld bij de behandeling van de Programmabegroting.

De heer Ekkers deelt mede dat mevrouw Vrielink de volgende keer in een presentatie de achtergronden en de ontwikkelingen zal toelichten op basis van de studie die de afgelopen maanden heeft plaatsgevonden.

Spreker deelt mede dat de provincie heden op de Randstad Urgent-conferentie een contract heeft ondertekend voor de oprichting van een OV-bureau. De provincie heeft dit ondertekend met de kanttekening dat dit als een tijdelijke stap wordt gezien en niet als een definitieve oplossing. Het geval is dat thans iedereen zijn eigen bevoegdheden blijft behouden en er in feite weer een orgaan wordt toegevoegd, te weten het OV-bureau. De provincie heeft aangegeven dat bekeken moet worden of het niet verstandig is op een gegeven moment

bepaalde bevoegdheden over te dragen. Hierover moeten alle partijen het dan echter wel eens worden. Een voorstel in die richting kan worden voorbereid door het OV-bureau.

De heer Van Ee constateert dat in plaats van 1 vervoersautoriteit er een vervoersautoriteit bij komt, hetgeen nu juist niet werd voorgestaan. Het CDA betreurt deze ontwikkeling. Spreker kan zich voorstellen dat GS het proces vanuit tactisch oogpunt niet willen frustreren, maar – indien geen sprake is van een primaat ten aanzien van de verantwoordelijkheid en een heldere doelstelling – bestaat het gevaar dat de provincie verzandt in discussies die juist niet worden voorgestaan. Spreker deelt mede dat het CDA daar alert op zal zijn.

TER KENNISNEMING

10. Uitvoeringsplan Cultuur en Economie 2008

Mevrouw Versteeg pleit ervoor dat PS worden uitgenodigd voor de presentatie van het Uitvoeringsplan medio november.

De heer Fastl pleit voor inzicht in welke initiatieven zijn afgevallen.

Mevrouw Van 't Hooft merkt in aanvulling hierop op dat de PvdA ook benieuwd is naar in welke categorie de projecten nu vallen.

De voorzitter deelt mee, dat deze vragen worden meegenomen.

11. Nadere regels stimuleringsregeling subsidies Duurzaamheid, Energie en Klimaat

12. Marketing en promotie Utrechtse Heuvelrug en Groene Hart

13. Jaarrekening Utrecht Toerisme en Recreatie en stand van zaken intern verbeterplan UTR

14. Aanbieding productenbegroting 2008

15. Sluiting

Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter de vergadering onder dankzegging voor ieders komst en inbreng.